

HEMŞİRELİK EĞİTİMİNDE BİREYSEL ÖĞRETİM YÖNTEMİNİN ETKİLİLİĞİNİN İNCELENMESİ

INVESTIGATING THE IMPACT OF INDIVIDUAL TEACHING METHODS IN NURSING EDUCATION

Fatma ORGUN

Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Hemşirelikte Öğretim Anabilim Dalı,
Bornova-İzmir

Anahtar Sözcükler: Hemşirelik Eğitimi, Bireysel Öğretim Yöntemi, Programlı Öğretim Yöntemi

Key Words: Nursing Education, Individual Teaching Method, Programmed Teaching Method

*Bu çalışma, 19-22 Eylül 2001'de Kapadokya'da düzenlenen I. Uluslararası & V. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Kongresi'nde poster bildiri olarak sunulmuştur.

ÖZET

Bu araştırma, hemşirelik eğiliminde, bireysel öğretim yöntemlerinden biri olan programlı öğretim yöntemi ile geleneksel öğretim yönteminin öğrencinin başarısı üzerindeki etkisini ve öğrenmenin kalıcılığını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Bu araştırma deneysel nitelikte bir çalışma olup, araştırmanın evrenini: 1997-1998 öğretim yılında, Tire SML ve Bayındır SML'sinin dördüncü sınıfında öğrenim görmekte olan toplam 67 öğrenci oluşturmaktadır. Deney ve kontrol grubu yansız atamayla saptanmıştır. Araştırmanın örneklemini, deney grubu 20 öğrenci ve kontrol grubu 20 öğrenci olmak üzere toplam 40 öğrenci oluşturmaktadır. Olasılıksız örneklem yöntemi kullanılmıştır.

Bu araştırma sırasında, ilgili okulların ders öğretmenleri ile birlikte karar verilen iki ünite ("Kanser" (K) ve "Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar" (CYBH)) ile ilgili birer metin ve programlı materyal geliştirilmiştir. Ünitelerin öğretimi, deney grubunda bireysel öğretim yöntemlerinden biri olan programlı öğretim yöntemi ile, kontrol grubunda ise geleneksel öğretim yöntemi ile araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin her iki ünite ile ilgili davranışlarını yoklayan biçme araçları (Kanser ve CYBH), her iki gruba, her ünitenin öğretiminden önce ön-test olarak. Ünitenin öğretiminden sonra da son-test olarak uygulanmıştır. Bu ölçme araçları (Kanser ve CYBH) ayrıca son-test

uygulanmasından 20 gün sonra, öğrenmede kalıcılığı sınamak için birer kez daha uygulanmıştır. Deney grubuyla kontrol grubunun başarıları arasında, deney grubu lehine, anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır (K için $t= 1.21$, $p(.05$ CYBH için $t= 3.31$, $p(.05)$).

Sonuç olarak hemşirelik eğitiminde, bireysel öğretim yöntemlerinden biri olan programlı öğretim yönteminin, geleneksel öğretim yöntemlerinden daha etkili ve daha kalıcı olduğu saptanmıştır. Bundan sonra yapılacak olan eğitim çalışmalarında hemşire eğitimcilerin bunları göz önünde bulunduracakları ve eğitimlerini planlarken bireysel öğretim yöntemlerine yer verecekler' umulmaktadır.

SUMMARY

This research was made to differentiate the effects of programmed teaching methods which were one of the Individual teaching methodology and traditional teaching methodology on students accomplishments and to determine the stability of learning.

The population of this empirical research was composed of a total 67 students in their fourth year from Tire SML and Bayındır SML in 1997-1998 educational periods. Test group and control group were determined randomly. The population of test group and control group was 40 in total; 20 students for each group which were sampled randomly.

In this study, working together with the instructors of the mentioned high schools, it was developed a context and programmatic material on two units: Cancer (C) and Venereal diseases (VD). The teaching of the units (C-VD) was provided by the researcher through of programmed teaching methods which were one of the Individual teaching methodology on the test group and traditional teaching methodology on the control group.

The measurement tools relating the two units were presented to both groups as pre-test prior of teaching and post-test after teaching. Also, these measurement tools were used once more to test the stability of learning in 20 days after post-test. The achievements between the test group and control group turned out to be significantly high levels supporting the test group ($t=1.21$, $p(.05$ for C: $t=3.31$, $p(.05$ for VD).

As a result, in nursing education it was inferred that programmed teaching methods which were one of the Individual teaching methodology were more effective and stable compared to traditional teaching methodology. It is expected that nursing educators should take these results into consideration and make use of individual teaching methodology.

GİRİŞ

Çağımız insanı, hemen her gün bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gerçekleştiği bir dünyada yaşamakta ve bu gelişmelere ayak uydurabil-

mek için sürekli etkin olmaya, değişen ve gelişen yeni toplumsal koşullara uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bu da ancak, "içinde yaşanan toplumun arzu ettiği davranışların bireylerde kendi yaşantısı ve kültürlenme yoluyla oluşturulması süreci" olarak tanımlanan eğitim yoluyla gerçekleşmektedir (Çilenti 1985, Yaşar 1989). Bu nedenle 2000'11 yıllarda eğitimin önemi gün geçtikçe artmakta ve eğitime daha fazla gereksinim duyulmaktadır.

Son yıllarda geleneksel öğrenme-öğrenme süreçlerinin yetersizliklerini gidermek amacıyla yeni eğitsel yöntemler araştırılıp uygulamaya konmaya önem verilmektedir. Geleneksel eğitim uygulamalarında bireylerin gruplar halinde eğitimine tepki gösteren psikolog ve eğitimcilerin çalışmaları sonucunda, bireyin kendi kendine öğrenmesini sağlayacak yöntemler üzerinde durulmaya başlanmıştır. Bir taraftan teknolojik ürünlerin eğitimde kullanılması, diğer taraftan eğitim teknolojisinin anlam ve kavram olarak okullara girmesi sonucunda eğitimle yenileşme hareketleri başlamış bulunmaktadır (Binbaşıoğlu 1986).

Görüldüğü gibi, çağdaş anlamda eğitim teknolojisinde kitle eğitimi ve bireysel 'öğretim olmak üzere iki yönlü bir gelişim izlenmektedir (Uşun 2000). Kitle eğitiminde temel araç radyo ve televizyon olup, uygulamada çok boyutlu ve genel bir iletişim ortamı sağlamaktadır. Bireysel öğretim ise, büyük ölçüde öğrencinin çeşitli araçlardan oluşturulmuş bir ortamda kendi kendini yönlendirdiği ve kendi kendine uyguladığı öğrenme deneyimlerinden oluşan bir yöntem olarak tanımlanmakta (Tandoğan 1982, Uşun 2000), programlı materyaller, bilgisayarlar ve dil laboratuvarları başta gelmektedir (Hızal 1982; Yılmaz ve Sünbül 2000). Hızal (1977) önümüzdeki yıllarda eğitim teknolojisi uygulamalarının bu iki yönde gelişeceği, özellikle bireysel öğrenme yönünde önemli gelişmeler kaydedileceğini, çağdaş eğitim teknolojisi uygulama yöntemlerinin başında da "programlı öğretim yönteminin" geldiğini belirtmiştir.

Programlı öğretim kavramı öğrenme-öğrenme süreçlerinde sistemli, planlı bir yaklaşımdır. Bu kavram öğrenme sonucunda ulaşılabilecek hedeflerin açık olarak belirlenmesini, öğrenmede etkili uyarıcıların ve öğrenci tepkilerinin sistemli olarak kontrol edilmesini gerektirip, bu noktaların ayrıntılı olarak önceden planlanmasını zorunlu kılmaktadır (Yavuzer, Demir, Çalışkan 2000).

Hemşirelik eğitiminin de, eğer vazgeçilmez ve güçlü bir meslek olması isteniyorsa, eğilim teknolojisindeki bu gelişme ve hareketlere katılması gerekmektedir. Hemşirelik eğitimi, yeni bir öğrenme alanı olarak bilgiden bilime geçiş sürecini mutlaka ve bir an önce tamamlama-

malıdır. Ayrıca, yükseköğretim kurumları nitelikli insan, nitelikli meslek üyesi yetiştirmede, kişi ve toplum sorunlarına çözümler bulma ile bilgi üretmenin yolunu da aramalıdır. Ancak, bilgiden bilime geçiş sürecinin temel ögesi olan öğrenme kavramının, eğitimde zaman zaman etkili eğitimi değil, yetiştirme kavramını yansıttığı görülmektedir (Taşacak 1997). Yetiştirme kavramı kısaca, düşünmenin, inisiyatifin yer almadığı, öğrenciye kalıplaşmış hazır bilginin verildiği, işlemlerin, direktiflerin, protokollerin yerine getirilmesini amaçlayan, bütünü parçalarının öğrenme sınırları içinde kaldığı ezber ağırlıklı öğrenme olarak açıklanabilir (Taşacak 1997). Bu yaklaşım ülkemizdeki tüm eğitim kurumlarının öncelikli sorunları arasında yer almaktadır. Oysa, çağdaş hemşirelik eğitiminde sorgulayıcı, araştırmacı ve etkin öğrenmeyi gerçekleştirecek stratejilerin oluşturulması önem taşımaktadır (Page 1981).

Bu stratejilerin gerçekleştirilebilmesi ve hemşirelerin öğrenim ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için, hemşirelik eğitiminin kendi öğretim yöntemlerini geliştirmesi gerekmektedir (Schmidt ve Fisher 1992). Bu araştırma da bu gereksinimlerden doğmuştur. Deneysel nitelikteki bu araştırmanın temel amacı, bireysel öğrenme yöntemlerinden biri olan program!' öğretim yönteminin hemşirelik eğitime uygulanmasında nasıl bir sonuç elde edileceğinin araştırılmasıdır. Bu yönüyle araştırma özgün bir çalışmadır denilebilir.

Araştırmanın Amacı

İkibinli yıllara girerken, hemşirelik eğitiminde daha etkili ve verimli bir öğretim-öğrenme ortamının oluşturulması giderek önem kazanmaktadır. Var olan koşullar içerisinde daha işlevsel hemşirelik

Programlarının desenlenebilmesi için öğretim süreçlerinde kullanılan yöntemlerden hangilerinin daha etkili olacağına saptanmasına ve buna bağlı olarak başarıyı arttırıcı önlemlerin alınmasına gerek vardır.

Bu araştırma, hemşirelik eğitiminde bireysel öğretim yöntemlerinden biri olan programla öğretim yöntemi ile geleneksel öğretim yöntemi karşılaştırıldığında, öğrencinin başarısı bakımından, hangisinin daha etkili olduğunu ve öğrenmenin kalıcılığını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın Sayıtları

Araştırma deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin hemşirelik eğitimindeki başarıları bakımından giriş düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı, araştırmacının yönergeyi aynen uyguladığı ve her iki

grupta da farklı ve yanlı davranmadığı, deney ve kontrol gruplarının başarılarının değerlendirilmesinde başvurulan araçların geçerli ve güvenilir olduğu sayılıtlarına dayanmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, Tire ve Bayındır Sağlık Meslek Liselerinin hemşirelik bölümü 4. sınıfında okuyan, deney grubunda 20 öğrenci, kontrol grubunda 20 öğrenci olmak üzere toplam 40 öğrenci ile sınırlandırılmıştır.

Zaman, müfredat programı, öğrencilerin uygulamada olmaları gibi bazı nedenlerden dolayı toplum sağlığı dersinde anlatılacak olan iki konu ile (Kanser ve Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar) sınırlandırılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Hemşirelik eğiliminde bireysel öğretim yöntemlerinden biri olan programlı öğretim yönteminin etkinliğini incelemeye yönelik bu araştırma, deneme modellerinden ön-test, son-test kontrol gruplu modele göre deneysel bir çalışma olarak düzenlenmiştir (Karalar 1995).

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Deneysel nitelikteki bu araştırmanın evrenini, 1997- 1998 öğretim yılında Tire ve Bayındır Sağlık Meslek Liselerinde öğrenim görmekle olan öğrenciler oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın örnekleme de, 1997-1998 öğretim yılında Tire ve Bayındır Sağlık Meslek Liselerinde öğrenim görmekle olan Hemşirelik bölümü 4. sınıf öğrencilerinden 20'şer öğrenci olasılıksız örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Her iki okulda da hemşirelik bölümünde birer tane 4. Sınıf bulunduğu için kura çekilerek bu sınıflardan birisi kontrol, diğeri de deney grubuna seçilmiştir. Araştırmaya başlamadan önce İzmir İl Sağlık Müdürlüğünden yazılı izin ve araştırma kapsamına alınan öğrencilerden de sözlü anam alınmıştır.

Bu araştırma sırasında, ilgili okulların ders öğretmenleri ile birlikte karar verilen iki ünite ("Kanser"(K) ve "Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar"(CYBF1)) ile **ilgili** birer metin ve programlı materyal geliştirilmiştir. Ünitelerin öğretimi, deney grubunda bireysel öğretim yöntemlerinden biri olan programlı öğretim yöntemi ile, kontrol grubunda ise geleneksel öğretim yöntemi ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmacı= kendisi tarafından hazırlanıp, uzman görüşüne sunulurak elde edilen programlı materyal araştırma kapsamı dışındaki başka bir okulda yansız atama yolu ile seçilen 15 ğrenci üzerinde denenmiştir. Daha sonra bu 15 öğrenciden, materyalin dili, anlatım sırası ve örnekler hakkında görüş alınarak. materyal üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Hazırlanan bu materyal deney grubundaki öğrencilerin her birine verilerek, araştırmacının danışmanlığında, kendi kendilerine çalışmalarına ve kendi bireysel hızlarına göre ilerlemelerine olanak sağlanmıştır. Kontrol grubunda ise, geleneksel ğretim yöntemlerinden biri olan anlatım yöntemi kullanılmıştır. Her iki grupta da ünitelerin ğretimi araştırmacı tarafından sağlanmış ve ünitelerin işlenmesi için verilen süre eşit tutulmuştur.

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket formları araştırmacı= kendisi tarafından geliştirilmiş ve uzman görüşüne sunulmuş olup. Üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğrencileri tanımaya yönelik kişisel bilgiler formu, ikinci ve üçüncü bölümlerde ise "Kanser" ve "CYBH" konulan ile ilgili bilgiye ilişkin hedef davranışları ölçmeye yönelik bilgi formları kullanılmıştır.

Araştırma kapsamına alınan her iki ünite ile ilgili bilgiye ilişkin hedef davranışları yoklayan lme araçları, her iki gruba, her ünitenin öğretiminden önce ön-test olarak, ünitenin öğretiminden sonra da son-test olarak uygulanmıştır. Bu lme araçları ayrıca son-test uygulanmasından 20 gün sonra, öğrenmede kalıcılığı sınamak için birer kez daha uygulanmıştır.

Öğrencilerin kazanç puanlarına göre başarı değerlendirmeleri aşağıdaki gibi yapılmıştır.

15-20 arası	Başarılı
9- 14 arası	Kısmen Başarılı
8 ve aşağısı	Başarısız olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR VE TARTIşMA

I. Öğrencilerin Sosyo-Demografik zelliklerine Göre Dağılımları

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin çoğunluğunun (%70) 18 yaşında olduğu; deney grubundaki öğrencilerin %50'sinin, kontrol grubundaki öğrencilerin ise To60'ının en uzun süreli olarak ilçede yaşadıkları ve deney grubundaki öğrencilerin %95'inin, kontrol grubundakilerin ise %75'nin şu anda ailelerinin yanında yaşadıkları saptanmıştır.

Öğrencilerin anne ve babalarının eğitim durumlarına bakıldığında ise; deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin çoğunluğu; anne (%90) ve babalarının (DG: %80 ve KG: %90) ilköğretim mezunu olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 1. Öğrencilerin Bazı Değişkenlere Göre Dağılımları

Değişkenler	Deney Grubu		Kontrol Grubu		Toplam		x ²	P
	n	%	n	%	n	%		
Haftada Gördükleri Ders Saatleri								
30-40 Saat	20	100,0	20	100,0	40	100,0		
Haftada Oldukları Sınav Sayılan								
2-3 Sınav	9	45,0	10	50,0	19	47,5	1,04762	p>05
4 Sınav	11	55,0	10	50,0	21	52,5		
Ders Çalışma Yöntemleri								
Dinleyerek/Okuyarak/Yazarak/Grup Çalışması	13	65,0	9	45,0	22	55,0		
Dinleyerek/Yazarak	7	35,0	11	55,0	18	45,0	4,28419	p>05
Zeka Oyunları Oynama								
Her Zaman/Bazen	16	80,0	18	90,0	34	85,0		
Çok Nadir /Hiç Oynamam	4	20,0	2	10,0	6	15,0	3,46667	p>05

Öğrencilerin haftada gördükleri ders saatleri, bir hafta içinde oldukları sınav sayılan, ders çalışma yöntemleri, boş zamanlarını değerlendirme durumları ve zeka oyunu oynama durumlarına göre dağılımları tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1'de görüldüğü gibi; deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin hepsi de (%100) haftada 30 ile 40 saat arasında ders gördüklerini; deney grubundaki öğrencilerin %55'i 4 sınav ve % 45'i de 2-3 sınav olduklarını; kontrol grubundaki öğrencilerin ise %50'si 2-3 sınav, diğer %50'si ise 4 sınav olduklarını belirtmişlerdir. Gruplar arasında haftada oldukları sınav sayılan açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır ($X^2=1.04762$, $p>05$). Bu da her iki gruptaki öğrencilerin haftada *gördükleri* ders saatleri ve sınav sayılan bakımından birbirlerinden farklı olmadığını göstermektedir.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin ders çalışma yöntemlerine bakıldığında (tablo 1); deney grubundaki öğrencilerin çoğunluğunun (%65) dinleyerek, okuyarak, yazarak ve grup çalışması yaparak çalıştıkları; kontrol grubundaki öğrencilerin ise tam tersine %55'inin dinleyerek ve yazarak ders çalıştıkları görülmektedir. Ders çalışma yöntemleri arasında farklılık görülmesine rağmen istatistiksel olarak aralarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($X^2=4.28419$, $p>05$).

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin zeka oyunları (bulmaca, satranç vb.) oynama durumlarına bakıldığında: deney grubundaki Öğrencilerin %80'inin, kontrol grubundaki öğrencilerin ise %90'ının zeka oyunlarını her zaman ya da ara sıra oynadıkları görülmektedir. Bu bulgu da bize öğrencilerin boş zamanlarında kitap okuma, müzik dinleme, spor yapmanın yanı sıra zeka oyunlarını da oynadıklarını göstermektedir. Öğretimde insanların doğal eğitimlerini dikkate almanın, öğretimi öğrencilerin doğal eğilimlerine uygun olarak düzenlemenin gerekliliğine inanılmaktadır. Bundan dolayı, öğrenme öğretme süreçlerinde oyunlara yer vermenin öğrencileri güdüleyeceği düşünülmektedir (Açıkgöz 1998). Programlı öğretim yönteminin de basamak basamak ilerlemesi, soru sorup cevap alması ve bu haliyle bir oyunu andırması nedeniyle zeka oyunlarını oynadığını belirten öğrencilerin programlı öğretim yönteminde daha başarılı olacağı beklenmiştir. Ancak istatistiksel olarak gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($X^2=3.46667$, $p>05$).

Tablo 2. Öğrencilerin Daha Önceden Kanser Ve Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklarla (CYBH) İlgin Bir Eğitim Alma Durumlarına Göre Dağılımları

Eğitim Alma	Deney Grubu	Kontrol Grubu	Toplam		x^2	p
Kanser ile ilgili						
Evet	3	15,0	2	10,0	5	87,5
Hayır	17	85,0	18	90,0	35	22857
CYBH ile ilgili						
Evet	3	15,0	3	15,0	6	15,0
Hayır	17	85,0	17	85,0	34	85,0

Öğrencilere daha önceden Kanser ya da CYBH hakkında bilgi alıp almadıkları sorulduğunda: deney grubundaki öğrencilerin %85'i, kontrol grubundaki öğrencilerin ise %90'ı daha önceden kanserle ilgili herhangi bir eğitim almadıklarını, her iki gruptaki öğrencilerin %0,8511k bir kısmı da CYBH ile ilgili olarak herhangi bir eğitim almadıklarını ifade etmişlerdir (tablo 2). Gruplar arasında, öğrencilerin daha önce Kanser ($X^2=.22857$, $p>05$) ve CYBH ($X^2=.18257$, $p>05$) konularıyla ilgili herhangi bir eğitim alma durumları bakımından anlamlı bir fark bulunmamıştır.

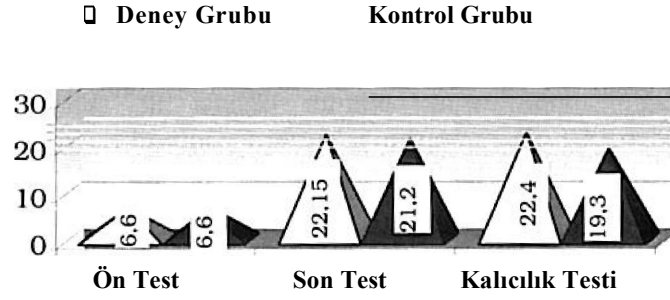
II. Öğrencilerin Test Puanlarına Göre Dağılımları

A-Kanser konusuna ilişkin test puanlarına göre dağılımları

Öğrencilerin Kanser konusuyla ilgili test puanlarının yer aldığı Grafik 1'e bakıldığında: deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin ön-test puanlarının eşit olduğu ($X=6.6$) görülmektedir. İstatistiksel olarak da iki grup arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($1>.05$). İki grup

arasında fark olmaması araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği açısından önemlidir. Çünkü deney öncesi ölçümlerin anlamlı ölçüde birbirinden ayrı olması karşılaştırmaların yorumunu güçleştirir (Karalar 1995).

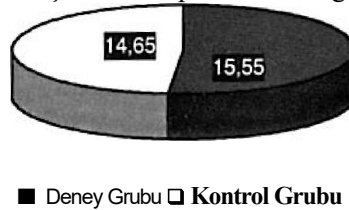

Grafik 1. öğrencilerin Kanser Konusuyla İlgili Test Puanlarının Dağılımı

Öğrencilerin kanser konusuyla ilgili son-test puanlarının karşılaştırılması incelendiğinde; deney grubundaki son-test değerleriyle ($X=22.15$), kontrol grubundakilerin son-test değeri ($X=21.25$) arasındaki farkın deney grubu lehine istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($t=1.21, p<.05$).

Çeşitli psikolog ve eğitimciler, öğrenci başarısı üzerinde, program]ı öğretim yönteminin geleneksel öğretim yönteminden daha etkili ve daha kalıcı olduğunu savunmuşlardır (Descartes 1984, Hızal 1982, Pocztar 1977). Bu araştırmanın sonuçları da bu duruma uygunluk göstermektedir.

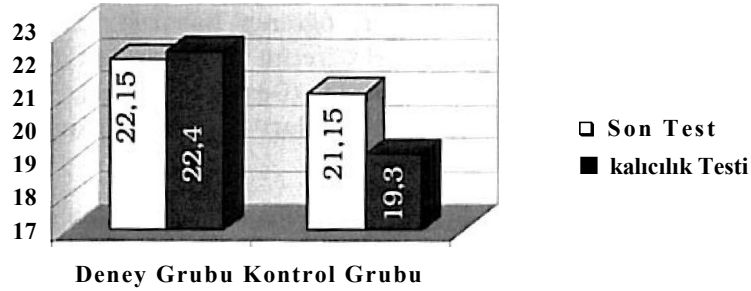
Öğrencilerin son-test değerlendirilmesinden 20 gün sonra uygulanan kalıcılık testi sonuçlarına bakıldığında ise (DG: $X=22.4$; KG: $X=19.3$) aralarındaki fark istatistiksel olarak deney grubu lehine anlamlı bulunmuştur. ($t=6.80, p<.05$). Eroğlu'nun (1990) programlı öğretim yönteminin etkililiğine ilişkin yapmış olduğu deneysel nitelikteki araştırma sonuçları da bu araştırmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Grafik 2. öğrencilerin Kanser Konusu İle İlgili Kazanç Puanlarının Karşılaştırılması

Öğrencilerin Kanser Konusu İle ilgili Kazanç Puanlarının Karşılaştırılmasına ilişkin bulgular Grafik 2'de gösterilmiştir. Öğrencilerin ön-test ve son-test sonuçlarının aralarındaki fark hesaplanarak elde edilen kazanç puanları deney grubunda (15.55) başarılı, kontrol grubunda ise (14,65) kısmen başarılı olarak kabul edilmektedir. Yapılan istatistiksel analiz sonucunda da aralarında istatistiksel olarak deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur (DG: $t=398.48$, $p<.05$; KG: $t=23.27$, $p>.05$). Kazanç puanlarının anlamlı olması ile, bireysel öğretim yöntemlerinden biri olan programlı öğretim yöntemi ile verilen eğitimin daha etkili olduğu düşünülmektedir.

Ülkemizde programlı öğretim yöntemi ile ilgili ilk araştırmayı yapan ve bu konuda yayınları olan Hızal'ın programlı öğretim yönteminin etkililiğine ilişkin yapmış olduğu çalışmasının sonucunda, programlı öğretim yönteminin başarıyı artırıcı özelliğinin bulunduğu sonucuna varılmıştır (Hızal 1977, 1982, 1983). Programlı öğretim yönteminin öğrenci başarısı üzerine geleneksel yöntemden daha etkili olduğu ilgili kaynaklarda da ifade edilmektedir (Demirel 1993, Pocztar 1977, Rıza 1990). Bu araştırma sonuçlarının, ilgili literatürden elde edilen sonuçları da desteklediği görülmektedir.

Grafik 3. öğrencilerin Kanser Konusu İle ilgili Son Test ve Kalıcılık Testi Puanlarının Karşılaştırılması

Grafik 3 incelendiğinde; öğrencilerin kanser konusu ile ilgili son-test ve kalıcılık testi değerlerinin karşılaştırılması sonucunda elde edilen bulgular görülmektedir. Deney grubundaki öğrencilerin son-test değeri $X=23.2$ ile kalıcılık testi değeri $X=23.45$ 'dir. İki sonuç arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=.59$, $p>.05$). Kontrol grubundaki öğrencilerin ise son-test ($X=21.15$) ve kalıcılık testi ($X=19.30$) değerleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=.97$, $p<.05$).

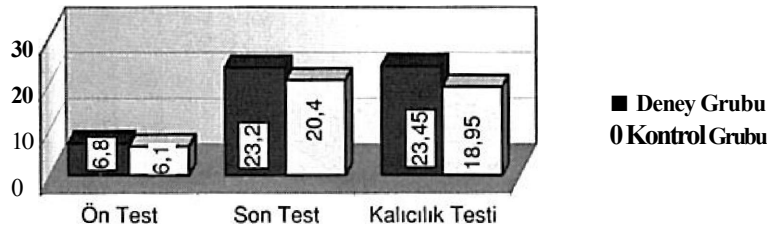
Bu bulgular doğrultusunda; deney grubuna programlı öğretim yöntemiyle verilen eğitimin, kontrol grubuna geleneksel yöntemle veri-

len eğitimden daha başarılı olduğu ve daha kalıcı bir öğrenme sağladığı düşünülmektedir. Schmidt ve Fisher'in (1992) Hemşirelik eğiliminde kendi kendine öğrenme modüllerinin kullanılmasına ilişkin yaptıkları araştırma da, programlı öğretim yönteminin daha etkili olduğu ve profesyonel hemşire modeli oluşturmada faydalı olduğu sonucuna varılmıştır. Hemşirelik eğiliminde programlı öğretim yönteminin etkililiğini incelemek amacıyla yapılan bu çalışmanın sonuçları da buna paralellik göstermektedir.

B- Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Konusuna ilişkin test puanlarına göre dağılımları

Grafik 4 incelendiğinde: öğrencilerin CYBH konusuyla ilgili test puanlarının dağılımları görülmektedir. Deney Grubundaki öğrencilerin ön-test ($X=6.8$), son-test ($X=23.2$) ve kalıcılık testi ($X=23.45$) sonuçları ile kontrol grubundaki öğrencilerin ön-test ($X=6.1$), son-test (20.4) ve kalıcılık testi (18.95) sonuçlarının dağılımlarının arasında istatistiksel olarak deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<.05$).

Deney grubundaki öğrencilerin ön-test puanlarıyla ($X=6.8$) kontrol grubundaki öğrencilerin ön-test puanlarının ($X=6.1$) karşılaştırılması sonucunda aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=1,62$. $p>.05$).

Grafik 4. öğrencilerin CYBH Konusu ile ilgili Test Puanlarının Dağılımları

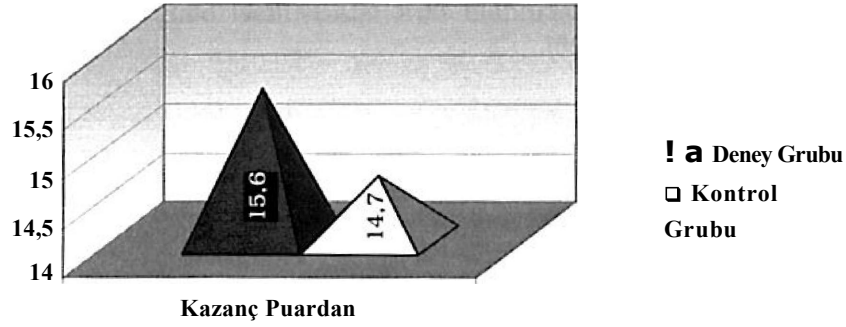
Araştırmaya katılan öğrencilerin konuyla ilgili son-test puanları= dağılımları incelendiğinde (Grafik 4); deney grubundaki öğrencilerin son-test puanı $X=23.2$, kontrol grubundaki öğrencilerin son-test puanının $X=20.4$ olduğu görülmüş, yapılan istatistiksel analiz sonucunda aralarındaki fark deney grubu lehine anlamlı bulunmuştur ($t=6,2$, $p<.05$). Bireysel öğretim yöntemlerinden biri olan programlı öğretim yöntemiyle verilen eğitimin daha başarılı olduğu saptanmıştır.

Arslan'ın (1994) Programlı öğretim yönteminin etkililiğine ilişkin gerçekleştirmiş olduğu deneysel nitelikteki çalışmasının sonuçları da bu araştırma sonuçlarına paralellik göstermektedir.

CYBH ile ilgili öğrenmenin kalıcılığını saptamak amacıyla yapılmış olan kalıcılık testi sonuçları incelendiğinde (Grafik 4) deney grubuna uygulanan bireysel öğretim yöntemlerinden biri olan programlı öğretim yönteminin, kontrol grubuna uygulanan geleneksel öğretim yönteminden daha kalıcı olduğu saptanmıştır ($t=15.83$, $p<.05$).

Programlı öğretim yönteminin babası sayılan Skinner 1968 yılında, davranışçılık kuramlarına dayandırarak programlı öğretimi tanıtmıştır. Programlı öğretim yönteminin geleneksel öğretim yöntemine göre öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediğini savunmuştur (Verduin ve Clark 1994). Deneysel tipteki bu araştırmanın sonuçları da Skinner'in savunduğu görüşe uygunluk göstermektedir.

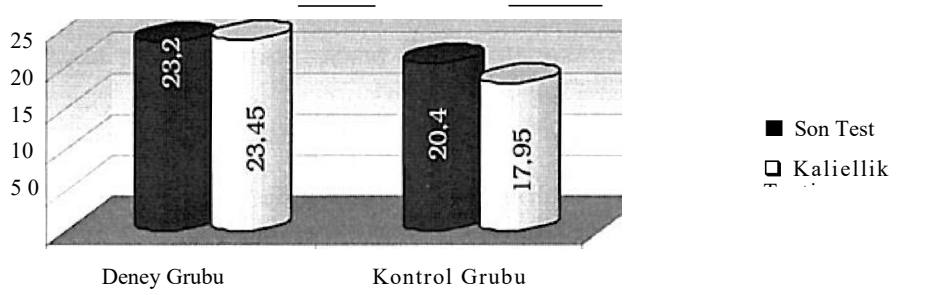
Öğrencilerin kazanç puanları incelendiğinde ise (Grafik 5): deney grubundaki öğrencilerin kazanç puanı ($X=15.6$) ile kontrol grubundaki öğrencilerin kazanç puanı ($X=14.7$) arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=3.31$, $p<.05$). Grafik 5'te de görüldüğü gibi deney grubundaki öğrencilerin kontrol grubundaki öğrencilerden daha başarılı olduğu saptanmıştır.

Grafik 5. Öğrencilerin CYBH Konusu ile ilgili Kazanç Puanlarının Karşılaştırılması

Grafik 6 incelendiğinde: öğrencilerin son-test ve kalıcılık testi değerlerinin karşılaştırılması sonucunda elde edilen bulgular görülmektedir. Deney grubundaki öğrencilerin son-test değeri $X=23.2$ ile kalıcılık testi değeri $X=23.45$ 'dir. İki sonuç arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t=.59$, $p>.05$). Kontrol grubundaki öğrencilerin ise son-test ($X=20.4$) ve kalıcılık testi ($X=17.95$) değerleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=6.97$, $p<.05$). Bu sonuçlar doğrultusunda, bireysel öğretim yöntemlerinden biri olan programlı öğretim yöntemi ile verilen eğitimin geleneksel öğretim yöntemi ile verilen eğitimden daha kalıcı olduğu söylenebilir.

Özderfin (1988) 'Coğrafya öğretiminde Programlı Öğretim Yönteminin Uygulanabilirliği" adlı araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre de programlı öğretim yönteminin öğrenci başarısı açısından geleneksel yöntemden daha etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Grafik 6. Öğrencilerin CYBH Konusu İle ilgili Son Test ve Kalıcılık Testi Puanlanımı Karşılaştırılması

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak hemşirelik eğiliminde, bireysel öğretim yöntemlerinden biri olan programlı öğretim yönteminin geleneksel öğretim yöntemlerinden daha etkili ve daha kalıcı olduğu söylenebilir. Bundan sonra yapılacak olan eğitim çalışmalarında hemşire eğitimcilerin bunları göz önünde bulunduracakları ve eğitimlerini planlarken bireysel öğretim yöntemlerine yer verecekleri umulmaktadır.

Ayrıca bu araştırmadan eklenilen başlıca sonuçlar şunlardır:

- Deney ve kontrol gruplarının ön-test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Gruplar birbirine eşittir.
- Deney grubundaki öğrencilerin, son-test puanlarında anlamlı bir yükselme olmuştur.
- Kontrol grubundaki öğrencilerin, son-test puanlarında anlamlı bir yükselme olmuştur.
- Son-test puanlarının karşılaştırılması sonucunda deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu sonucun iki benzer grupta uygulanan iki farklı öğretim yönteminden kaynaklandığı kanıtlanmıştır.
- Kalıcılık testi puanlarının karşılaştırılması sonucunda deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu sonuçta deney grubuna uygulanan öğretim yönteminin daha kalıcı bir öğrenme sağladığını göstermektedir.

- Deneysel ve kontrol grubundaki öğrencilerin kazanç puanları ile sosyo-demografik özellikleri karşılaştırıldığında anlamlı bir sonuç bulunmamıştır.

Öneriler

Deneysel olarak gerçekleştirilen bu araştırmanın ortaya koyduğu bulgular ışığında şu öneriler geliştirilmiştir:

Alana Yönelik Öneriler

- Hemşirelik eğitiminde, Toplum sağlığı dersinde (bu çalışmada bu derse ait olan iki konu ele alındığı için) programlanabilecek ünitelerin öğretiminde bireysel öğretim yönteminden yararlanılabilir.
- Daha etkili bir öğretme-öğrenme oluşturulabilmesi için, okullarda içerikleri programlamaya uygun olan derslerin öğretiminde bireysel öğretim yönteminden yararlanılmalıdır.
- Hemşirelik eğitimi veren eğitimcilere bireysel öğretim yönteminin ilkeleri ve bilgisayar destekli öğretimin anlatıldığı hizmet içi eğitim programları düzenlenmelidir.
- Hemşirelik eğitimiyle ilgili bir eğitim konseyi oluşturulmalıdır. Böylece programlanabilecek dersler bireysel öğretim yöntemiyle verilirken, diğer derslerde demonstrasyon, eğitimsel oyunlar, grup çalışması ve alanda uygulama yapılarak verilebilecek ve denetlenebilecektir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Bireysel öğretim yöntemi ile ilgili deneysel araştırmaların yapılması daha yoğun olarak sürdürülmelidir.
- Bireysel öğretim yönteminin etkinliğine ilişkin araştırmalar sürdürülmeli ve yapılacak çalışmalarda özellikle aşağıdaki noktalar dikkate alınmalıdır.
- Farklı öğrenim düzeylerinde daha çok sayıda öğrenciyi içeren araştırmaların yapılmasına gerek vardır.
- Hemşirelik eğitiminin kalitesini arttıracak önlemlerin alınmasına olanak verecek bir dizi araştırma yapılmalıdır.
- Aynı konuda yapılacak olan araştırmalarla, uygulama süresinin daha uzun tutularak (bir yan yıl ya da ders yılı), sonuçların bu araştırma sonuçları ile karşılaştırılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Açıkgöz K ü (1998). Etkili öğrenme ve öğretme. İzmir: Kan Yılmaz Matbaası, 27-28.
2. Arslan E N (1994). Matematik öğretiminde programlı eğitim yönteminin etkinliği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
3. 3.Binbaşıoğlu] C (1986). Özel öğretim bilgisi. Ankara:Binbaşoğlu Yayınevi, 1-5.
4. Çilenti I< (1985). Fen eğitimi teknolojisi. Kadioğlu IVIatbaas], 26-28.
5. Demirel Ü (1993). Genel öğretim yöntemleri. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 35-63.
6. Descartes R (1984). Discards de la methode. (Çev: Şakir Sel). Sosyal Yayınları, 21-22.
7. Eroğlu G (1990). Türkçe dilbilgisi öğretiminde programlı öğretim yönteminin etkinliği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
8. Hızal A (1977). Programlı öğretimin'. Eskişehir: A, O. Eğitim Fakültesi Dergisi, 9 (1) : 170-171.
9. Hızal A (1982). Programlı öğretimin' yönteminin etkinliği: karşılaştırmalı uygulamalı araştırma. Eskişehir: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları. No: 122. 113-127.
10. Hızal A (1983). Uzaktan öğretim süreçleri ve yazılı gereçler "eğitim teknolojisi açısından yaklaşım". Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No:122, 113-127.
- 11.Karasar N (1995), Bilimsel araştırma yöntemi. 7. Basım, 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık. 95-98.
12. Okan K (1983). Eğitim teknolojisi. Emel Matbaacılık.
13. Özden M (1988). Coğrafya öğretiminde programlı öğretim yönteminin Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
14. Page C F (1981). Technlcal aids to teaching on higher education. 3-4.
15. Pocztar J (1977). Programlı öğretim kuramları ve uygulaması. (Çev: Alişan Hızal) . Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No:66, 10, 38, 50.
16. Rıza L T (1990). Eğitimde yöntemler teknolojisi. Göksu Ofset, 65-77.
17. Schmidt K L: Fisher J C (1992). Effective development and utulization of seli learning models. The Journal Of Contiuning Education In Nursing, 3 (2): 54-59.
- 18.Taşocak G (1997). Hemşirelik eğiliminde öğretim stratejilerine genel bakış. Kıbrıs: IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Kongresi. 1997.
19. Uşun S (2000). Özel öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme. 1. Basım. Ankara: Pegem A Yayıncılık.14-18.
- 20.Verduin J R: Clark T A (1994). Uzaktan eğitim: etkin uygulama esasları. (Çev: Maviş). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 95-97.
21. Yaşar Ş (1989). Yabancı dil öğretiminde çağdaş bir eğitim teknolojisi yaklaşımı: programlı öğretim. Eğitim ve Bilim Dergisi. 13(74):19-26.
22. Yavuzer Y: Demir Z ve Çalışkan M (2000). Gelişim ve öğrenme psikolojisi (eğitimin psikolojik temelleri). Konya: Mikro Yayınlar', 155-156.
- 23, Yılmaz Sümbül AM (2000). Öğretimde planlama ve değerlendirme. Konya: Mikro Yayınları. 219-220.